

Copland Aaron (1900-1990)

Styl muzyki Aarona Coplanda uznaje się nieraz za najpełniej wyrażający amerykańskiego ducha; niekiedy określa się ją mianem „populistycznej”. Choć jego twórczość przechodziła przez różne etapy, najczęściej kojarzy się go z utworami powstałym w latach 30. i 40., którym przypisać można te właśnie określenia

Aaron Copland urodził się w roku 1900, w Nowym Jorku. Kompozycję studiował m.in. u Rubina Goldmarka, u którego nauki pobierał również George Gershwin. Jednak najważniejszy dla wyboru artystycznej drogi stał się jego pobyt w Paryżu, gdzie przemożny wpływ na postawę twórczą młodego kompozytora wywarła Nadia Boulanger, słynna pedagog, oraz oczywiście kulturalna atmosfera Paryża lat 20. Kontakt z nowymi prądami wzmocnił umiarkowanie modernistyczne skłonności jakie Copland przejawiał jeszcze przed wyjazdem do Europy, widoczne m.in. w *Symfonii na organy i orkiestrę* (1924), *Koncertie fortepianowym* (1926) lub w *Krótkiej Symfonii* (1931-1933), lecz od połowy lat 30., już po powrocie do Stanów Zjednoczonych, kompozytor obrał styl bardziej przystępny i „narodowy” w charakterze. Zdecydowała o tym chęć dotarcia do szerszego audytorium, co wiązało się z jego lewicowymi, nawet prokomunistycznymi sympatiami, ale także względy ekonomiczne: w czasie Wielkiej Depresji również kompozytorzy zmuszeni byli szukać zarobku i dostosować się komercyjnych wymagań. Pierwszym ważnym utworem w nowym stylu stał się orkiestrowy *El Salón México* (1936), muzyczny obraz meksykańskiej zabawy tanecznej, w którym Copland wykorzystał ludowe melodie Meksyku. Kolejnym wielkim sukcesem kompozytora stało się wystawienie baletu *Billy the Kid* (1939) w Nowym Jorku – w opinii krytyków i słuchaczy Copland tym utworem zasłużył sobie na miano wybitnego twórcy muzyki prawdziwie amerykańskiej. Sam kompozytor wymienił elementy, które jego zdaniem składały się na ów narodowy, „amerykański” charakter jego twórczości: „optymistyczny ton”, „upodobanie do szerokiej panoramy muzycznych obrazów”, „bezpośredniość w wyrażaniu uczuć” oraz „swego rodzaju pieśniowość”.

Lata 40. były najbardziej płodnym okresem w twórczości Coplanda. Powstały wtedy kolejne balety: *Rodeo* (1942) i *Wiosna w Appalachach* (1944). Przeznaczone na orkiestrę *Portret Lincolna* (1942, z recytatorem wygłaszającym tekst *Przemowy gettysburskiej* prezydenta Abrahama Lincolna) i *Fanfara dla zwykłego człowieka* (1942) zyskały status utworów patriotycznych, odpowiednich dla celebracji oficjalnych uroczystości państwowych. W latach 1946-1948 Copland napisał *Trzecią Symfonię*, a w roku 1948 *Koncert klarnetowy* zamówiony przez Benny'ego Goodmana, słynnego klarnecistę jazzowego.

W roku 1949 Copland raz jeszcze wybrał się do Europy, gdzie zetknął się z przedstawicielami młodej awangardy, m.in. Pierre Boulezem. Spotkania te sprawiły, że Copland przejął pewne elementy techniki dodekafonicznej, widoczne w utworach jak *Kwartet fortepianowy* (1950), *Fantazji na fortepian* (1957) czy orkiestrowych *Connotations* (1961/62) oraz *Inscape* (1967). Zainteresowanie dodekafonią wiązało się też z przyjęciem pewnego dystansu wobec „populistycznego” stylu wcześniejszych utworów, co oczywiście sprawiło, że utworom tym daleko jest do popularności jego „amerykańskich” baletów. Do największych sukcesów kompozytora trudno byłoby zaliczyć także napisaną w latach 1952-1954, w pierwotnym zamierzeniu przeznaczoną dla telewizji, operę *The Tender Land*, choć nie ma w niej elementów techniki dwunastotonowej. Powodem dla którego dzieło nie zyskało szerszego uznania było dość słabe libretto opowiadającej historię z wiejskiego życia w Ameryce – w muzyce opery natomiast można znaleźć wiele atrakcyjnych fragmentów.

W latach 60. i później Copland komponował już mniej – jak sam przyznał, brakowało mu nowych ekscytujących pomysłów. Swój ostatni utwór (*Proclamation*) ukończył w roku 1982. W coraz większym stopniu natomiast poświęcał się dyrygowaniu; jako dyrygent dokonał licznych nagrań własnych utworów. Opublikował również kilka książek o muzyce, w tym o twórczości własnej, a także wspierał twórczość młodych kompozytorów.

Ciekawostki:

Przez pewien czas Aaron Copland popierał Komunistyczną Partię USA, co stało się powodem śledztwa prowadzonego przez FBI w ramach kojarzonej z nazwiskiem senatora Josepha McCarthy'ego kampanii przeciw „działalności antyamerykańskiej”. Kompozytor zmienił swe poglądy, kiedy dowiedział się prześladowaniach, jakim w Związku Radzieckim poddawany był Dymitr Szostakowicz.

Narratorami, którzy z towarzyszeniem orkiestry recytowali tekst w wykonaniach *Portretu Lincolna* byli wielu słynni politycy, aktorzy i wiele innych znanych osób, jak prezydenci Bill Clinton i Barack Obama, premier Margaret Thatcher, astronauta Neil Armstrong, generał Norman Schwarzkopf.

Fanfara dla zwykłego człowieka (*Fanfare for the Common Man*) to niewątpliwie jeden z fragmentów muzycznych najczęściej wykorzystywanych w mediach i przy rozmaitych okazjach. Utwór zrobił ogromną karierę w muzyce rockowej i jazzowej, m.in. w roku 1977 wersja *Fanfary* w wykonaniu brytyjskiej grupy Emerson, Lake & Palmer trafiła na drugie miejsce listy przebojów w Wielkiej Brytanii, utworem Coplanda zespół Rolling Stones otwierał swoje koncerty w Stanach Zjednoczonych w roku 1975.